

Утвърдил: .....

Декан

Дата .....

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: ФИЛОСОФСКИ

Специалност: (код и наименование)

Ф	Ф	П	0	2	0	1	1	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Психология

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	3	0
---	---	---	---

Психология на развитието на възрастните II част

Преподавател: гл. ас. д-р Диана Христова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
Обща аудиторна заетост		
Извънаудиторна заетост	Реферат	20
	Презентация	20
	Портфолио	15
	Тестове за самопроверка в Moodle	10
	Курсов учебен проект	30
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	10
Обща извънаудиторна заетост		105
ОБЩА ЗАЕТОСТ		165
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3,5
ОБЩО ЕКСТ		5,5

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Курсова работа	20
2.	Презентация	20
3.	Изпит (тест)	60

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

Анотация на учебната дисциплина:

Втората част на курса има за цел да запознае студентите с личностното и социоемоционалното развитие на възрастните. Съдържанието на материала е фокусирано върху разкриването на уникалния потенциал на зрялата възраст за обогатяване на личността и нейните ресурси при изпълнението на ключовите социални роли и осъществяването на индивидуално значими цели. Критично се анализират основните подходи към изучаването на факторите и механизмите за адаптивна промяна и запазване на стабилността на личността и значимите социални взаимоотношения в различните видове контекст на възрастта.

Предварителни изисквания:

Няма

Очаквани резултати:

След завършване на курса студентите:

- Ще имат познания за основните подходи към изучаването на промяната и стабилността на личността в зрялата възраст
- Ще могат да обсъждат и сравняват влиятелните теории за развитието на личността и социалните взаимоотношения в зрялата възраст
- Ще могат да анализират диференциалната специфика на свързаните с възрастта психосоциални кризи, индивидуалната структура на живота, субективното светоусещане и самоопределение
- Ще могат да оценяват и интерпретират емпирични изследвания в областта на личностното и социоемоционалното развитие на възрастните

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1.	Процесът на индивидуация (К. Г. Юнг). Задачи и психични ресурси за справянето с предизвикателствата на етапите на зрялата възраст.	2
2.	Психосоциална криза и развитие на идентичността (Ерик Ериксън). Обогатяване на обяснителния потенциал на психодинамичните теории за развитието. Епигенетичният принцип на обяснение на развитието. Взаимността на поколенията.	2
3.	Психосоциалната криза на ранната зряла възраст. Конфликтът <i>интимност срещу изолация</i> . Предпоставки, адаптивен изход и неадаптивни начини на разрешаване. Статуси на интимността.	2
4.	Психосоциалната криза на средната зряла възраст. Конфликтът <i>генеративност срещу стагнация</i> . Генетична връзка с другите кризи. Адаптивен изход и неадаптивни начини на разрешаване. Статуси на генеративността.	2

5.	Психосоциалната криза на късната зряла възраст. Конфликтът <i>его-интегритет срещу отчаяние</i> . Адаптивни и неадаптивни изходи от кризата. Задачи на интегритета (Р. Пек) и геротрансцендентност (Дж. Ериксън).	2
6.	Постмодерна перспектива към идентичността (Дан Макадамс). Отличителни особености на наративния подход. Идентичността като разказ. Възрастова динамика на разказа за живота.	4
7.	Трансформацията на личността (Роджър Гулд). Промени в субективното светоусещане и преработването на илюзиите през етапите на зрялата възраст.	4
8.	Житейски път, жизнен цикъл и сезони в човешкия живот (Д. Левинсън). Понятието <i>индивидуална житейска структура</i> . Интегративен подход към изучаването на личностните промени и периодизацията на зрялата възраст. Диференциална специфика на стабилните и преходните периоди на зрялата възраст.	4
9.	Стабилност и промяна на личността в зрялата възраст. Възможните Азове в средата на живота. Приемане на себе си, автономия и овладяване на средата. Фактори, които подпомагат психичното благополучие. Полова идентичност. Индивидуални различия в личностните черти.	2
10.	Промени в Аз-концепцията в късна зряла възраст. Издръжливост: доброжелателност, социабилност и приемане на промяната. Индивидуални различия в психичното благополучие. Социална подкрепа и социално взаимодействие.	2
11.	Стилове на привързване в романтичните взаимоотношения. Индивидуални различия в емоционалната регулация, начините на справяне и качеството на взаимоотношенията в зависимост от стила на привързване. Хипотези за привличането и динамиката на връзката.	4
12.	Развитие и възрастови особености на приятелските връзки в зряла възраст	2
13.	Развитие на семейните взаимоотношения. Семейен жизнен цикъл и междупоколенчески връзки.	2

Семинарни занятия

№	Тема:	Хорариум
1	Юнг и емпиричните изследвания на развитието на личността в зрялата възраст.	3
2	Хуманистичната традиция в изучаването на индивидуалната биография (Шарлота Бюлер). Модели за обяснение на многомерния характер на развитието.	3
3	Пол и идентичност. Критична дискусия на свързаните с пола различия в психосоциалното развитие според теорията на Ериксън.	3
4.	Връзката между кризите на идентичността и интимността: емпирично изследване	3
5.	Обогатяване на концепцията за генеративността (Чарлз Слейтър). Връзките между генеративността и другите кризи в епигенетичната карта на Ериксън.	3

6.	Наративно изследване на идентичността през пробуждащата се зрялост	3
7.	Емпирични изследвания на генеративния разказ	3
8.	Полови различия в съдържанието на мечтите в ранната зряла възраст	3
9.	Влиянието на младежките мечти върху справянето на жените с прехода 3 4 в средата на живота	3
10.	Пол и дистанциран стил на привързване – междукултурни различия	3

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Хуманистичната традиция в изучаването на индивидуалната биография (Шарлота Бюлер)
2	Процесът на индивидуация (К. Г. Юнг)
3	Психосоциални кризи и развитие на идентичността в зрялата възраст (Ерик Ериксън)
4.	Опити за обогатяване на концепцията за психосоциалните кризи на средната и късната зряла възраст (Ч. Слейтър, Р. Пек, Дж. Ериксън). Статуси на интимността и генеративността.
5.	Идентичността като разказ (Д. Макадамс). Възрастова динамика.
6.	Трансформация на личността и промени в субективното светоусещане през етапите на зрялата възраст (Р. Гулд)
7.	7. Житейски път, жизнен цикъл и сезони в човешкия живот (Д. Левинсън)
8.	Стабилност и промяна на личността в зрялата възраст. Аз-концепция и възможни Азове. Възрастова динамика на психичното благополучие. Индивидуални различия в чертите на личността.
9.	Стилове на привързване в романтичните взаимоотношения
10.	Развитие и възрастови особености на приятелските връзки през етапите на зрялата възраст
11	Развитие на семейните взаимоотношения в зрялата възраст. Семейен жизнен цикъл и междупоколенчески връзки.

Библиография

Основна:

- Бърк, Л. (2012). Изследване на развитието през жизнения цикъл. Дилон.
 Patrick, J. H., Hayslip, B., Jr., Hollis-Sawyer, L. (2020). *Adult Development and aging: growth, longevity, and challenges*. SAGE Publishing

Допълнителна:

- Христова, Д. (2020). Теориите за саморегулацията на развитието като обяснителна рамка в изучаването на мотивацията за работа. В: Илиева, С. (Ред). *Лидерство и развитие на*

човешките ресурси. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София ISBN (online) 978-954-07-4979-2. С. 450-455

Christova, D., Djorgova. T. (2019). Personality and subjective age in emerging adulthood: comparisons of two groups of students. In: Todorović, J., Vladimir Hedrih, V., Đorić, S. (Eds). *International Thematic Proceedia. 14th Days of Applied Psychology. MODERN AGE AND COMPETENCIES OF PSYCHOLOGISTS*. Niš: Faculty of Philosophy. 173-184

Христова, Д. (2002). Проектите за бъдещето и проспективното самоопределение през младостта. *Годишник на СУ “Св. Климент Охридски”*. Философски факултет. Книга Психология. Том 94-95. 147-176

Berk, L. (2018). *Development through the lifespan*. 7th ed. Pearson.

Дата: 20.12.2020

Съставил: гл. ас. д-р Диана Христова